

EXAMENSARBETE

Våren 2008

Läroarbldningen

Tillsammans eller inte?

En enkätundersökning om elevers uppfattningar om sam-
respektive särundervisning i ämnet idrott och hälsa årskurs nio

Författare

Lina Carlström

Fanny Salomonsson

Handledare

Ann-Christin Sollerhed

Tillsammans eller inte?

En enkätundersökning om elevers uppfattningar om sam- respektive särundervisning i ämnet idrott och hälsa årskurs nio

Författare:
Lina Carlström
Fanny Salomonsson

Abstract

Syftet med undersökningen var att se vilka uppfattningar som fanns hos elever i årskurs-9 angående om pojkar och flickor föredrar samundervisning eller särundervisning i ämnet idrott och hälsa. Undersökningen genomfördes på två olika skolor, en som bedriver samundervisning till största del och en skola som bedriver särundervisning till största del. I undersökningen framkom att eleverna, både flickor och pojkar föredrar samundervisning i störst utsträckning men det påvisades även att flickorna till större del än pojkarna är mer positiva till särundervisning. I vissa aktiviteter föredrar däremot eleverna att vara uppdelade pojkar och flickor var för sig. Av eleverna som till största del undervisas genom särundervisning visades att deras fysiska aktivitetsgrad på fritiden påverkar vilken undervisningsform de föredrar i skolan. De elever som är mer fysiskt aktiva på fritiden föredrar samundervisning medan de elever som är mindre fysiskt aktiva på fritiden föredrar särundervisning.

Ämnesord: Samundervisning, skola, idrott och hälsa, pojke, flicka

INNEHÅLL

1 INLEDNING	6
2 TEORETISK DEL	7
2.1 Historik kring sam- och särundervisning	7
2.1.1 Tidigare läroplaner	8
2.1.2 Nuvarande läroplan	8
2.2 Samundervisning och särundervisning ur ett jämställdhetsperspektiv	9
2.3 Flickor respektive pojkar i sam- och särundervisning	10
2.4 Betydelse av undervisningens innehåll och metod i sam- respektive särundervisningen	11
2.5 För och emot sam- respektive särundervisning	12
2.6 KIS-projektet	13
2.7 Påverkan på elevernas betyg i sam- respektive särundervisning	13
2.8 Elevers uppfattningar till sam- och särundervisning	14
3 SYFTE OCH PROBLEMPRECISERING	16
4 EMPIRISK DEL	17
4.1 Metodval	17
4.2 Mätinstrument	17
4.3 Urval och bortfall	18
4.4 Genomförande	18
4.5 Etiskt förhållningssätt	19
5 RESULTAT OCH ANALYS	20
5.1 Förklaring av tabelläsning	20
5.2 Studiegruppens utseende	20
5.3 Undervisningsform	20
5.4 Undervisningsform och kön	21
5.5 Aktivitet och undervisningsform	22
5.6 Fördelar eleverna ser med sam- respektive särundervisning	23
5.7 Fysisk Aktivitetsgrad på fritiden	25
6 DISKUSSION	27
6.1 Resultatdiskussion	27
6.2 Metoddiskussion	30
7 SLUTSATS	32

8 FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING	33
9 SAMMANFATTNING	34
REFERENSLISTA	35
BILAGA 1	38
BILAGA 2	39

FÖRORD

Vi vill härmed framföra vårt stora tack till vår handledare Ann-Christin Sollerhed som hjälpt, stöttat och gett oss goda råd under uppsatsens gång. Vi vill även passa på att tacka Hanna Sepp och alla ni andra som ingick i vår handledningsgrupp, där ni alla hjälpt oss att göra uppsatsen till det bättre. Vi vill även tacka de elever som ställde upp och besvarade vår enkät. Till sist vill vi tacka varandra för roliga skrivstunder och god mat som underlättat arbetet.

Ett stort tack

Lina & Fanny

1 INLEDNING

Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi varit på två olika skolor och stött på diskussioner kring sam- och särundervisning bland lärarna i ämnet idrott och hälsa. Med sam- och särundervisning menar vi i detta fall om flickor och pojkar har undervisning tillsammans eller om de är uppdelade var för sig. Skolorna väljer idag att bedriva undervisningsformen på olika sätt i ämnet idrott och hälsa. En del skolor har endast sam- eller särundervisning medan andra skolor varierar mellan sam- och särundervisning i ungefär lika stor mängd. Det har varit ömsom positiva, ömsom negativa diskussioner om sam- eller särundervisnings vara eller icke vara. De olika åsikter och tankar vi mötte hos lärarna i idrott och hälsa väckte ett intresse hos oss. Det vi var nyfikna på inom området var vad eleverna tyckte i frågan om sam- eller särundervisning eller en variation av både och i ungefär lika stor mängd. Vad föredrar eleverna för undervisningsform och vad ser de för fördelar med just den undervisningsformen. Under vår verksamhetsförlagda utbildning framkom endast idrottslärares åsikter inom ämnet i diskussionerna. I *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94*, kan läsas att i skolan skall alla elever ha rätt att kunna påverka och ges möjlighet till inflytande över utbildningens utformning. Det skrivs att läraren skall:

- se till att alla elever oavsett kön, och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll, samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,
- verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen.
- svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer.

(Skolverket, 2006 s. 13)

Det framkommer tydligt att eleverna skall ha inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen. Sam- eller särundervisning eller en variation av både och är olika arbetssätt eller arbetsformer, därvid är det av vikt att elevernas åsikter i frågan framhävs.

2 TEORETISK DEL

Nedan presenteras historik kring sam- och särundervisning med stöd av tidigare (*Lgr 62, Lgr 69 och Lgr 80*) och nuvarande läroplan (*Lpo 94*). Därefter följer sam- och särundervisning ur en jämställdhetsaspekt, därefter flickor respektive pojkar i sam- och särundervisning. Vidare följer betydelsen av undervisningens innehåll och metod i sam- respektive särundervisning. Därefter följer fördelar med sam- och särundervisning enligt KIS-projektet. I slutet ses påverkan på elevernas betyg med sam- och särundervisning och till sist elevers uppfattningar till sam- och särundervisning.

2.1 Historik kring sam- och särundervisning

I slutet av 1700-talet sågs den fysiska fostran som en viktig del (Annerstedt, 2001). Det pratades då om att en stark och vältränad kropp var en förutsättning för att själen skulle vara sund och mottaglig för nya intryck. Under 1800-talets första hälft skapades ett flertal nationella gymnastiksystem i Europa. Gymnastiksystemen inriktade sig på fysisk fostran och i Sverige var det Ling-gymnastiken det handlade om. Ling-gymnastiken bestod av olika kroppsövningar som hade nationalistiska och militäriska inslag. Under stora delar av 1800-talet var det pojkarnas fysiska fostran gymnastiken inriktade sig på. På flickskolorna gick det under 1800-talet och början av 1900-talet sakta att införa gymnastik. Efter andra världskriget började undervisningen fungera på ett någorlunda bra sätt. Flickorna undervisades dock inte i övningar som inte ansågs tillräckligt anständiga (Annerstedt, 2001).

Det fanns flera olika argument till varför särundervisning var den rätta undervisningsformen i skolan förr. Ett argument var att särundervisning bidrog till en bättre anpassning av flickors och pojkars behov och möjligheter. Skillnaderna av vad män och kvinnors funktion var i samhället skiljde sig och detta följde så även med i skolans värld. Ett annat argument till särundervisning var på grund av att det ej ansågs passande att flickor och pojkar undervisades tillsammans (Wernersson, 1995). Undervisningen i ämnet har under stora delar av 1900-talet anpassats efter respektive kön. Vilket menades att det som skulle uppmärksammas hos flickorna var den estetiska sidan medan det som borde uppmärksammas hos pojkarna var tävlingsinslagen och de aktiviteter som var inriktade på prestation. Diskussionen kring sär-

eller samundervisning återkommer i olika tidsperioder och även vad som är rätt och fel skiljer sig beroende från tid till tid (Wernersson, 1995).

2.1.1 Tidigare läroplaner

I *Läroplan för grundskolan, Lgr 62*, beskrivs skillnader vad gäller kön. Undervisningen skulle anpassas efter kön och det rekommenderades gärna från och med årskurs fem att flickor och pojkar skulle undervisas var för sig. Vidare kan utläsas att det skulle vara en estetisk prägel i flickornas gymnastik från och med femte skolåret medan pojkarnas gymnastik mer inriktade sig på styrka och uthållighet (Lgr 62).

I *Läroplanen för grundskolan, Lgr 69* hade man kommit ett litet steg längre vad det gällde att motverka könsmodellerna som fanns i *Lgr 62*. ”Skolan bör verka för jämställdhet mellan män och kvinnor” (Lgr 69, s. 14). Enligt *Lgr 69* kunde eleverna utföra aktiviteter antingen flickor och pojkar tillsammans eller var för sig. Inget av det tidigare nämnda skulle dock styra utan en kombination av dem båda ansågs som det mest optimala för att nå de bästa målen. Valet av undervisningsform skulle styras med hänsyn till eleverna och deras önskemål (Lgr 69).

Den stora förändringen vad gäller jämställdhetsfrågan kom i *Läroplanen för grundskolan 1980, Lgr 80* (Sandahl, 2005). I *Lgr80* skrivs att skolan ska arbeta för jämställdhet mellan kvinnor och män (Lgr80). Eleverna skall delta i planering, genomförande och vid utvärdering. De skall lära sig att ta initiativ samt lära sig visa hänsyn mot sina medmänniskor (Lgr80). Sandahl (2005) skriver att i idrott och hälsa visade det sig på så vis att det rekommenderades att ha samundervisning. I *Lgr80* skrevs det inte längre något om några fysiska skillnader mellan könen (Sandahl, 2005).

2.1.2 Nuvarande läroplan

I *Lpo 94*, fortsätter jämställdhet mellan kvinnor och män att vara i fokus. Skolan har som uppgift att motverka traditionella könsmodeller och eleverna skall ges möjlighet att utvecklas oberoende av vilket kön man tillhör (Skolverket, 2006). Det finns inte nu längre några skrivna regler för i vilken form undervisningen ska bedrivas. Från och med *Lpo 94* är det upp till varje skola att själv bestämma hur verksamheten ska genomföras (Larsson & Redelius, 2004).

2.2 Samundervisning och särundervisning ur ett jämställdhetsperspektiv

Skolorna har mer och mer från slutet av 1970-talet övergått till att ha samundervisning under grundskolans senare del (Carli, 1990). I Löövs (2004) intervju med Carli kan läsas att övergången mellan särundervisning till samundervisning berodde på att man ville skapa mer jämställdhet (Lööv, 2004). I Carli (1995) beskrivs vilka argument som låg till grund för bytet till samundervisning. Det skulle ge en bättre fördelning mellan könsrollerna och jämställdheten skulle öka. Vidare skulle det leda till att alla lärde sig visa hänsyn och förstå att pojkar och flickor inte är lika konstruerade och på så vis har olika utgångspunkter.

Larsson, m.fl. (2005) ställer sig frågande till om det är rätt att diskutera kring jämställdhetsfrågan genom att dela upp flickor och pojkar var för sig eller att anpassa undervisningen till de olika könen. De grundar detta på vad som står i *Lpo 94*: att skolan har ett ansvar ”för att motverka traditionella könsmonster” (Skolverket, 2006 s.4) samt att könsskillnader inte framhävs.

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den skall därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet (Skolverket, 2006 s.4)

Wernersson (1995) upplyser om att minska könsskillnaderna är ett skäl till varför det är viktigt med samundervisning. De av samma kön dras till varandra och till den miljön som är typisk för deras kön. Det är därför viktigt med samundervisning på så vis att minska eller i alla fall göra så att avståndet mellan könen avtar. Det skrivs även om att det finns olika mönster för de olika könen som påverkar oss vad gäller olika saker, men att man inte ska överdriva så fort man märker en skillnad i kön (Wernersson, 1995). Larsson, m.fl. (2005) skriver att det inte går att skilja på flickor och pojkar var för sig och på så vis få två likartade grupper. Det finns skillnader inom de olika könen som är lika slående som skillnaderna som finns mellan könen. Det går inte att lösa de jämställdhetsproblem som finns genom att dela upp könen i särundervisning (Larsson, m.fl. 2005). Fagrell skriver i Engström och Redelius (2002) i ett kapitel att lärare och andra i elevernas närhet måste analysera hur man skapar kön. Fagrell menar att manligt respektive kvinnligt är något som varje person utvecklas till och inget som man redan är. Fagrell menar även att ingen ska påverka flickor och pojkar att anamma vissa egenskaper som bara en liten del av flickorna och pojkarna visar.

2.3 Flickor respektive pojkar i sam- och särundervisning

När samundervisningen genomfördes som undervisningsform i skolorna var en stor del av lärarkåren missnöjda med resultatet. Som främsta argument till varför samundervisningen inte fungerade var att flickorna var de stora förlorarna (Sandahl, 2005). Carli är den enda som forskat inom ämnet genom sin avhandling *The Making and Breaking of a Female Culture* (2004). De metoder som använts är dokument analys, enkäter samt öppna och slutna intervjuer. I enkäten deltog 5858 studenter och i de öppna och slutna intervjuerna deltog 40 flickor, fem kvinnliga lärare och nio manliga lärare. Där framkommer att i en uppdelad klass där flickor och pojkar har idrott var för sig är det lättare att komma över och skratta åt de fel man gjort. I klasser där flickor och pojkar har undervisning tillsammans blir klimatet ofta hårdare och tuffare än i klasser där flickor och pojkar är uppdelade var för sig (Carli, 2004). Flickor upplever att pojkar är hårda, tuffa och ibland även aggressiva under lektionerna i idrott och hälsa, vilket kan medföra att flickor blir tillbakadragna. Vid särundervisning hade nedvärderande kommentarer kunnat undvikas, vilket annars är vanligt förekommande i samundervisade klasser (Carli, 2004). Genom att ha samundervisning kommer inte flickornas åsikter och viljor fram på ett rättvist sätt och detta påverkar med all sannolikhet flickornas intresse och aktivitetsgrad på lektionerna. Samundervisning har alltså medfört en markant försämring för flickornas del (Carli 1990).

Pojkar är vinnarna i alla momenten vid samundervisning (Carli, 2004). De är skickligare och bättre i jämförelse med flickor. Pojkar i samundervisningsklasser ses även vara duktigare än pojkar i särundervisade klasser. Flickors talang för fysisk aktivitet verkar avta i blandade grupper medan pojkars talang verkar växa (Carli, 2004). Carli menar att samundervisning ger pojkarna fördelar oavsett om läraren är manlig eller kvinnlig (Carli, 2004). I en intervju Carli gjort med idrottslärare påpekar en att pojkarna ofta är mer aktiva och bjuder mer på sig själva under lektionerna när pojkar och flickor undervisas tillsammans (Carli, 2004). Wernersson (1995) har dock annan åsikt som skiljer sig från Carli. Wernersson skriver om ett par argument som förordar särundervisning för pojkarnas del. När pojkar och flickor undervisas tillsammans präglas undervisningen av de kvinnliga normerna och det hindrar pojkarna från att utvecklas socialt och intellektuellt. Det menas att flickor lätt tar överhand och att det inte finns utrymme för pojkarna att spela ut sin aggressivitet, lek, träna empati och inlevelse (Wernersson, 1995). Carli (1990) tar upp att det finns fysiologiska skillnader och olika kunskaper som skiljer pojkar och flickor åt. Det är därför svårt att tillfredsställa alla elevers

olika behov. Framför allt pojkars på idrotten ifrågasätts. En duktig handbollsspelare måste hålla igen kraften i skottet för att inte utsätta sin kvinnliga klasskamrat för någon fara. Hade man då haft särundervisning hade han fått mer utlopp för sina idrottsfärdigheter (Carli 1990).

2.4 Betydelse av undervisningens innehåll och metod i sam- respektive särundervisningen

Könsskillnadernas storlek i en klass kan bero på vilken undervisningsmetod läraren väljer i sin undervisning. Wernersson (1995) menar att undervisningsmetoder kan delas in i tre olika delar beroende på hur metoden fungerar för respektive kön. En del undervisningsmetoder fungerar lika bra både för flickor och för pojkar. Andra undervisningsmetoder fungerar bäst för det ena könet, men kan fungera bra även för det andra. En tredje undervisningsmetod innebär att vissa metoder fungerar bra för det ena könet men, mindre bra för det andra könet. Det som fungerar bra för flickor fungerar mindre bra för pojkar och tvärtom. I det sista fallet som nämns uppstår det problem i undervisningen. Läraren har genom sin undervisningsmetod stor möjlighet att påverka könsskillnaderna mellan könen (Wernersson, 1995).

I samundervisande klasser är intressena många (Carli, 2004). Idrottslektionerna styrs och domineras av pojkarnas intressen, där fotboll och andra bollsporter står i centrum. Detta sker på bekostnad av aktiviteter som kännetecknas som flickiga. ”Samidrott blir pojkidrott med deltagande flickor” (Carli, 1990. s. 33). Carli menar att idrotten som är mer inriktad på kropp och hälsa än på tävling inte finns kvar. Det finns inte längre plats för den varierande gymnastiken, dans och rytmik, hopprep och andra liknande aktiviteter. I Löövs (2004) intervju med Carli nämns olika orsaker till varför ämnet innehållsmässigt i hög grad är anpassat efter pojkarnas intresse och behov, som att en stor del av lärarna i ämnet är manliga, att inte alla lärare klarar av att undervisa i vissa aktiviteter som t.ex. aerobics samt att pojkar protesterar om det förekommer aktiviteter de inte gillar under lektionerna (Lööv, 2004).

Larsson, m.fl. (2005) ställer sig frågande till de tankar som finns om att flickor vill ha vissa typiska aktiviteter och att pojkar vill ha andra. I artikeln visar de på en undersökning på elever i årskurs nio, att både flickor och pojkar helst har bollspel och racketspel under lektionerna i idrott och hälsa, vilket också är de mest förekommande aktiviteterna. Det som skiljer sig i undersökningen mellan könen är att flickor är mer positiva till dans och aerobics medan pojkar är positiva till skidor och styrketräning (Larsson, m.fl. 2005).

2.5 För och emot sam- respektive särundervisning

Fördelen med samundervisning är främst det sociala (Meckbach, 2004). Larsson, m.fl. (2005) ställer sig frågande i artikeln beroende på ett av de vanligaste argumenten som ligger till grund för särundervisning, nämligen är att flickor lätt hamnar i bakgrunden:

Förekommer det försök att ”lyfta fram” flickor i könsblandade grupper? Funderar lärare över vad det kan finnas för skäl till att just flickor behöver ”lyftas fram”? Kan det vara så att den undervisning som genomförs skapar dominanta pojkar och undanskymda flickor? (Larsson, m.fl. 2005 s.8)

Wernersson (1995) ställer sig öppen till om de fördelar man ser med särundervisningen verkligen vinns, som att flickors självförtroende ökar, att man får en positiv bild av könet man tillhör samt öka intresset för ämnet i större grad hos eleverna. Om följande fördelar uppnås ställer man sig vidare öppen för om detta förblir positivt även när de olika könen är tillsammans. Fortsättningsvis diskuteras om ovanstående fördelar verkligen är värda det man stänger ute, alltså det man kan lära av det andra könet samt ställer sig frågande till om det finns en del pojkar och flickor som förlorar i särundervisningen. Med det menas att det finns individer som har egenskaper som inte direkt är kopplat till det kön man tillhör. Wernersson (1995) skriver även att:

nästan vad man än undersöker brukar man finna att den genomsnittliga skillnaden mellan flickgruppen och pojkguppen är mindre än skillnaderna mellan individer inom respektive grupp” (Wernersson, 1995 s. 7).

Larsson, m.fl. (2005) menar att idag diskuteras man om man ska ha särundervisning i ämnet istället för att resonera kring hur samundervisningen kan göras mer anpassningsbar både för flickor och för pojkar. Författarna skriver vidare att lärare som har samundervisning i mindre utsträckning är nöjda med den undervisningsformen i jämförelse med de lärare som har särundervisning, vilka i större utsträckning är nöjda. Författarna tar även upp att det går att tolka detta som att lärarna har problem att finna sätt att motverka traditionella könsmonster i ämnet utan att dela in flickor och pojkar var för sig (Larsson, m.fl. 2005). Carli (2004) har i en undersökning fått fram att trots att lärarna verkar ha accepterat samundervisning som en generell undervisningsform kommer det ändå fram olika åsikter. Manliga lärare menar att på flickdominerande skolor är samundervisning inget problem, men de tycker att samundervisning är påtvingat på skolan trots att många lärare var tveksamma till det (Carli, 2004).

Carli (2004) menar att flickor borde få möjligheten att kunna alternera mellan både sam- och särundervisning. Vidare skriver Carli att pojkar blir mer allsidiga när de idrottar tillsammans med flickor, men påpekar också att särundervisning ibland kan vara den bästa lösningen för alla som är involverade (Carli, 2004). I en internationell studie av Hannon och Ratliffe (2007) har det visats att särundervisning för flickor i olika bollsporter hade gett dem bättre möjligheter att delta på lika villkor. Slutsatsen på deras studie var att en variation av både sam- och särundervisning skulle gynna de flesta och på så vis få störst antal deltagare i lektionerna (Hannon & Ratliffe, 2007).

2.6 KIS-projektet

Larsson, m.fl. (2005) har tillsammans dragit igång ett projekt vid namn KIS, vilket står för *Kön, Idrott, Skola* eller *Konstruktionen av kön och synen på kroppen i skolans idrottsundervisning*. De menar att genom att se på flickor som om de är på ett sätt och pojkar som om de är på ett annat sätt, skapas en socialt och förvärvat konstruktion av kön. Ett av försöken med projektet är att se på vilket sätt denna konstruktion skapas inom idrott och hälsa undervisningen samt att ta reda på vilka följder denna konstruktion av kön får vad det gäller flickor respektive pojkars inläring och vilken syn de får på sig själva. Resultaten med KIS-projektet visar så här långt bland annat att det som betyder mest i ämnet kan sammankopplas med vad som är typiskt manligt i större grad än vad som är typiskt kvinnligt. Detta kan ses på så vis att innehållet bär en manlig karaktär, kraven för flickor sänks, i betygsättningen bedöms styrka, kondition och andra resultat framför det estetiska i ämnet (Larsson, m.fl. 2005). Författarna beskriver i slutet av sin artikel (2005) att istället för att föra diskussionen kring sam- eller särundervisning borde det diskuteras hur det går att utmana de konstruktioner av kön som finns. För att kunna skapa ett ämne där kön inte har någon betydelse menar författarna att man måste fråga sig vilket innehåll ämnet ska ha, utan hur man ska jobba, vad det är som ska bedömas inom idrott och hälsa samt utmana de föreställningar som finns om detta idag (Larsson, m.fl. 2005)

2.7 Påverkan på elevernas betyg i sam- respektive särundervisning

Carli (2004) har påvisat att sedan samundervisningen infördes på idrotten har flickornas betyg sjunkit samt att deras engagemang och aktivitetsgrad på lektionerna avtagit. På de skolor där

de behöll särundervisning på idrotten har däremot betygen blivit bättre och mer jämnt fördelade och generellt har flickornas betyg höjts. Det har påvisats i Carlis avhandling att när flickor och pojkar undervisas tillsammans är pojkarna de duktigaste och det syns även i betygen. Manliga och kvinnliga lärare sätter olika betyg på flickor och pojkar, men både de manliga och kvinnliga lärarna ger högre betyg till pojkarna. Vid särundervisning däremot höjs flickornas generella betyg medan pojkarnas generella betyg sänks. Detta medför att vid särundervisning är pojkar och flickor i det stora lika duktiga i ämnet, efter vad som kan utläsas av betygen (Carli, 2004). Carli är den enda forskare vi hittat som finns att tillgå under denna rubrik.

2.8 Elevers uppfattningar till sam- och särundervisning

I Carlis avhandling (2004) där intervjuer gjorts med ett antal elever om hur de skulle vilja ha sin undervisning i idrott och hälsa framkom det att flickor skulle föredra att undervisas i enkönade grupper och att de då skulle vara mer aktiva (Carli, 2004). I en internationell studie av Osborne, m.fl. (2002), som handlar om vad flickor och pojkar föredrar för undervisningsform, har det visats att en stor del flickor och pojkar föredrar samundervisning, men att de i vissa aktiviteter tyckt det varit bättre att vara uppdelade var för sig. Majoriteten av eleverna tyckte dock att särundervisning lät som en bättre idé. Fördelarna med särundervisning skulle vara mest välgörande för alla. Det framkommer att de känner sig mer samspelade och säkra om de får vara med samma kön (Osborne, m.fl. 2002). I en annan internationell studie (Cleven & Hill, 2005) om sam- och särundervisning kom det fram att en större mängd pojkar än flickor föredrog att ha samundervisning i de flesta aktiviteterna. Den grupp som bestod av de ”starka” och ”tuffa” pojkarna föredrog även de samundervisning, men menade att flickorna förlorar på det genom att ha undervisning tillsammans med dem (Cleven & Hill, 2005). Carli (1996) återger Perssons undersökning från 1986 om sam- och särundervisning bland 203 elever som återgavs i tidskriften *Gymnastik och idrott*. Undersökningen visar att 67 procent av de tillfrågade eleverna ville ha både sam- och särundervisning. Bland dem som valt både sam- och särundervisning ville 22 procent ha idrott tillsammans för det mesta och uppdelade ibland medan, 45 procent ville vara uppdelade för det mesta och tillsammans bara ibland. Bland de tillfrågade svarade 14 procent att de alltid vill ha idrott tillsammans och 19 procent svarade att de alltid ville vara uppdelade. I

undersökningen framkom det också att flickorna var mer positiva till samundervisning än vad pojkarna var (Carli, 1996).

De elever som är aktiva på fritiden och de som gillar idrott har generellt en positiv inställning till skolidrotten, de som däremot inte är aktiva på fritiden är negativa till idrott och i synnerhet skolidrotten. Vanligast är att de aktiva får mest stöd av läraren och det är de som kommer att ställa högst krav på undervisningen. (Larsson & Redelius, 2004).

3 SYFTE OCH PROBLEMPRECISERING

Syftet var att undersöka vilka uppfattningar det finns hos elever i årskurs-9 i frågan om sam- och särundervisning i ämnet idrott och hälsa.

- Vilken undervisningsform föredrar eleverna, samundervisning, särundervisning eller en variation av båda och i ungefär lika stor mängd? Vilka fördelar ser eleverna med de olika undervisningsformerna?
- Finns någon skillnad vad gäller pojkars och flickors uppfattningar till sam- särundervisning eller en kombination av både och?
- Finns skillnader i frågan om sam- särundervisning i skolan vad gäller elevernas uppfattning beroende på om de är mer eller mindre fysiskt aktiva på fritiden?
- I vilka av de mest förekommande aktiviteterna i skolidrotten föredrar eleverna sam- särundervisning eller en variation av både och?
- I vilken grad och på vilket sätt anser eleverna att de får vara med och påverka hur undervisningen ska se ut vad gäller sam- och särundervisning.

4 EMPIRISK DEL

Nedan introduceras val av metod och mätinstrument, där sedan urval och bortfall samt genomförande presenteras. Därefter redovisas vilka etiska hänsynstaganden som gjorts. Slutligen visas resultatdelen där genomgången av undersökningen sker.

4.1 Metodval

Till denna uppsats valdes enkätundersökning som undersökningsmetod. Vikten låg i att nå många elever och därmed få ett bredare och om möjligt mer allmänt perspektiv istället för ett djupare perspektiv i frågan, och av den anledningen föll metodvalet på enkäter. Enligt Denscombe (1998), är enkäter mest givande när antalet deltagande är flera och när det som ska undersökas utgörs av information som är relativt enkel och kort. Vidare är enkäter ett bra alternativ när det som söks är allmän data från frågor som liknar varandra och där det inte finns några behov av att forskaren måste träffa personerna som deltar i undersökningen ”ansikte mot ansikte”(Denscombe, 1998, s. 107).

4.2 Mätinstrument

Vi har själva utformat enkäten (bilaga 2) som användes vid undersökningen. Denscombe (1998) tar upp att det finns öppna och fasta frågor. Med öppna frågor menas att deltagaren själv utformar svaret vad det gäller dess innehåll och omfång. Fördelen med det är att de svar som fås återger till stor del deltagarens uppfattningar samt att den deltagande får formulera sig med egna ord. Med fasta frågor menas att det finns olika tillåtna svarsalternativ vilket gör att forskaren handleder deltagaren att välja mellan de olika alternativ som finns. På så vis blir det lätt för forskaren att sammanställa och jämföra materialet (Denscombe, 1998). Enkäten bestod av totalt tio frågor, varav sju slutna och tre öppna, vilket var ett medvetet val. Avsikten med att använda slutna frågor var att eleverna skulle uppmanas att ta ställning till de olika alternativen. De öppna frågorna hade utrymme där eleverna själva fick ta ställning då elevernas tankar och funderingar ville nås.

Enkäten behandlade vad för undervisningsform eleverna föredrar och vad de ser för fördelar med de olika undervisningsformerna. Vidare tar den upp om eleverna anser att de får vara med och påverka undervisningsformen och i så fall på vilket sätt. Eleverna ombads även ta ställning till vilka aktiviteter de föredrar respektive undervisningsform. De tillfrågades även angående deras aktivitetsgrad på fritiden och i så fall vilken eller vilka aktiviteter de utövade. Enkäten gjordes medvetet relativt kort för att elevernas koncentration skulle vara hög enkäten igenom. Denscombe (1998), skriver att det inte finns några speciella bestämmelser av antal frågor i en enkät, men att storlek och omfattning har stor betydelse för om deltagarens tålamod ska hålla i sig genom hela enkäten (Denscombe, 1998).

4.3 Urval och bortfall

Undersökningen genomfördes med elever i årskurs nio. Eleverna går på två olika skolor i Skåne, där skola A bedriver största delen av sin undervisning i ämnet Idrott och hälsa genom särundervisning och skola B till största delen har samundervisning. Skolorna valdes ut av skribenterna, då en aspekt var att eleverna i vår undersökning skulle ha olika erfarenheter av sam- och särundervisning. Skolorna valdes ut av praktiska skäl genom att de geografiskt var lättillgängliga.

Tabell 1. Antal elever som utgjorde undersökningsgrupp, bortfall och studiegrupp.

	Undersökgr.	Bortfall	Studiegr.
Skola A	88	16	72
Skola B	93	3	90
Totalt	181	19	162

Med undersökningsgrupp menas hur många som tagit del och antingen tackat ja eller nej, bortfall är hur många som tackat nej samt inte lämnat in en fullständig enkät. De som slutligen tackat ja och fyllt i enkäten tillfredsställande utgör studiegrupp.

4.4 Genomförande

Först genomfördes en mindre pilotstudie, där enkäten genomfördes på tre personer i åldern mellan 15-17 år. Testet som gjordes påvisade inga funderingar eller oklarheter och den gjordes inom den tidsram, femton minuter, som vi avsatt till den, då det ansågs relevant till

enkätens storlek. Denscombe (1998), nämner att det är viktigt att testa enkäten innan den riktiga undersökningen sker, för att se hur lång tid den tar att besvara (Denscombe, 1998). Rektorer på respektive skola kontaktades i god tid innan undersökningen ägde rum för att ge sitt godkännande. Därefter skedde den slutgiltiga undersökningen, då vi besökte skolorna på varsin dag. Innan eleverna fyllde i enkäten delades varsitt informationsbrev ut (bilaga 1), där det klargjordes vilka vi är och kommer ifrån, vad undersökningen handlade om, samt att undersökningen var anonym. I brevet fick eleverna slutligen själva ta ställning till om de ville delta eller ej och underteckna med sitt namn. Vid genomgången av resultaten har statistikprogrammet SPSS (Statistical Package of Social Science version 16) använts. I jämförelser mellan grupper, exempelvis mellan skolor eller kön har testet Chi-square använts. I statistikprogrammet dikotomiserades delar av materialet så nära medianen som möjligt, vilket innebär att materialet delades upp i två ungefär lika stora delar. Då det vid genomgång av enkäterna visade sig att majoriteten av eleverna missförstått fråga nummer sju, vilken var en följdfråga till fråga nummer 6, togs båda frågorna bort från resultatdelen, då inget resultat kunde utläsas. De två kvarstående öppna frågorna kategoriserades i resultatet, beroende på vilket kön eleverna tillhör samt vilken undervisningsform de föredrar.

4.5 Etiskt förhållningssätt

Under undersökningens gång har forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning beaktats (Vetenskapsrådet 2008). Undersökningen var helt frivillig att delta i, då eleverna kunde välja att avböja från att besvara enkäten i informationsbrevet. Eleverna som valde att besvara enkäten har behandlats konfidentiellt och det insamlade materialet användes endast för undersökningen.

5 RESULTAT OCH ANALYS

Resultatet av undersökningen visas i tabellform och därefter kommer en analys i form av löpande text.

5.1 Förklaring av tabelläsning

I resultatdelen kommer följande förkortningar att användas:

Skola A= Den skola som till största del bedriver sin undervisning genom särundervisning, flickor och pojkar var för sig.

Skola B= Den skola som till största del bedriver sin undervisning genom samundervisning, flickor och pojkar tillsammans.

Tillsammans= Flickor och pojkar undervisas tillsammans.

Var för sig= Flickor och pojkar undervisas var för sig.

Ibland= Flickor och pojkar undervisas ibland tillsammans och ibland var för sig i ungefär lika stor mängd.

Det resultat som redovisas i tabellform redovisas i procent (%) och i absoluta tal. I alla tabeller där jämförelser sker kommer sannolikhet, p-värde att visas. När p-värdet överstiger fem procent kan ingen skillnad visas. I tabellerna anges antalet elever (n).

5.2 Studiegruppens utseende

Tabell 1. Antal elever på skola A och skola B fördelade på antal flickor respektive pojkar. Angivet i absoluta tal.

	Skola A	Skola B
Pojke	23	40
Flicka	49	50

5.3 Undervisningsform

Hälften av de deltagande eleverna (n=160), föredrar att undervisas flickor och pojkar tillsammans om de får välja vilken undervisningsform som ska bedrivas. 29 procent av

eleverna har valt att undervisas ibland tillsammans och ibland var för sig i ungefär lika stor mängd och 21 procent av eleverna har valt att de helst undervisas flickor och pojkar var för sig.

Tabell 2. Jämförelse mellan vilken undervisningsform eleverna föredrar på skola A respektive på Skola B (%).

	Tillsammans	Var för sig	Ibland	p-värde
Skola A (n=72)	29	43	28	0.000
Skola B (n=88)	66	3	31	0.000

På skola B, som till största del undervisas flickor och pojkar tillsammans, har högst procentuella andel, 66 procent, valt att undervisas tillsammans flickor och pojkar. På skola A däremot, som till största delen undervisas flickor och pojkar var för sig, är det en jämnare fördelning mellan de tre alternativen. Det alternativ som fått högst procentuella andel, 43 procent är undervisning var för sig.

5.4 Undervisningsform och kön

Resultatet visar att det finns en skillnad på vad pojkar respektive flickor föredrar för undervisningsform. Flertalet av pojkarna, 62 procent föredrar samundervisning. Flickornas fördelning mellan de tre alternativen tillsammans, var för sig och ibland är jämnare än pojkarnas. Alternativet tillsammans utgör även i flickornas svar det alternativ som har högst procentuella andel, 41 procent av svaren. $P=0,038$

Tabell 3. Jämförelse mellan vilken undervisningsform flickor (F) och pojkar (P) föredrar på Skola A respektive Skola B.

	Tillsammans		Var för sig		Ibland		p-värde
	P	F	P	F	P	F	
Skola A (n=72)	39	24	31	49	30	27	0,011
Skola B (n=88)	75	58	7	0	18	42	0,011

Tabell 3 påvisar en skillnad på skola A angående vilken undervisningsform flickor respektive pojkar föredrar. Pojkarnas svar visar en relativt jämn fördelning mellan de tre alternativen, där alternativet tillsammans har högst procentuell andel, 39 procent. Nära hälften, 49 procent av flickor på skola A, föredrar att undervisas var för sig. Tabellen visar även skillnad på skola B mellan vilken undervisningsform flickor respektive pojkar föredrar. Både flickor och pojkar har i största del valt att undervisas tillsammans, 75 procent av pojkarna jämfört med 58 procent av flickorna. Ett fåtal pojkar, 7 procent, har valt undervisningsformen var för sig, jämfört med ingen flicka. Högre procentuell andel av flickorna än pojkarna har valt att ibland undervisas tillsammans och ibland var för sig i ungefär lika stor mängd, 42 procent jämfört med 18 procent.

5.5 Aktivitet och undervisningsform

Tabell 4. Vilken undervisningsform eleverna på Skola A (A) respektive Skola B (B) föredrar i olika aktiviteter. Angivet i enheten procent (%).

Aktivitet	Tillsammans		Var för sig		Ibland		Antal (n)		p-värde
	A	B	A	B	A	B	A	B	
Bollspel	17	51	51	18	32	32	72	87	0,000
Gymnastik/redskap	28	53	56	21	16	26	71	88	0,000
Friidrott	26	58	49	17	25	25	72	87	0,000
Dans	60	75	18	8	22	17	72	87	0,084
Styrka	12	44	75	26	13	20	72	89	0,000
Simning/bad	29	74	54	7	17	19	72	88	0,000
Lekar	49	86	18	3	33	11	72	89	0,000
Kondition	25	55	46	24	29	21	72	87	0,000
Orientering	64	76	11	8	25	16	71	88	0,212

Högst procentuella andel av eleverna har i samtliga aktiviteter förutom styrka valt att undervisas flickor och pojkar tillsammans. Av aktiviteterna är det dans, lekar och orientering som är mest populära att undervisas tillsammans enligt eleverna. I aktiviteterna bollspel, gymnastik/redskap, friidrott, simning/bad och kondition finns en jämnare fördelning av svaren, men alternativet tillsammans är även där det alternativ som fått högst procentuell andel. I aktiviteten styrka föredrar högst procentuella andel att undervisas flickor och pojkar var för sig. Tabellen åskådliggör även att det finns skillnad i alla aktiviteter förutom i dans och orientering för hur eleverna på de två olika skolorna väljer. I aktiviteterna lekar,

orientering och dans väljer högst procentuell andel av eleverna på skola A att de vill undervisas tillsammans, medan de föredrar att undervisas var för sig i de övriga aktiviteterna. På skola B föredrar högst procentuell andel av eleverna att undervisas tillsammans i samtliga aktiviteter.

Tabell 5. Vilken undervisningsform flickor (F) respektive pojkar (P) föredrar i olika aktiviteter. Angivet i enheten procent (%).

Aktivitet	Tillsammans		Var för sig		Ibland		Antal (n)		p-värde
	F	P	F	P	F	P	F	P	
Bollspel	30	43	35	31	35	26	98	61	0,281
Gymnastik/redskap	33	56	38	34	29	10	98	61	0,005
Friidrott	39	51	36	24	25	25	98	61	0,253
Dans	60	80	12	13	28	7	98	61	0,005
Styrka	26	35	52	57	22	8	99	62	0,055
Simning/bad	42	72	36	16	22	12	99	61	0,001
Lekar	66	74	11	8	23	18	99	62	0,521
Kondition	34	53	37	29	29	18	98	61	0,077
Orientering	72	69	8	11	20	20	98	61	0,786

Tabell 5 visar att det i vissa aktiviteter inte finns någon skillnad om vad flickor respektive pojkar föredrar för undervisningsform, medan det i andra aktiviteter finns skillnad. De aktiviteter som inte visar någon skillnad är bollspel, friidrott, styrka, lekar, kondition samt orientering och de aktiviteter som visar skillnad är gymnastik/redskap, dans och simning/bad. I aktiviteten gymnastik/redskap föredrar majoriteten av pojkarna att undervisas tillsammans, medan fördelningen för flickornas val i procent har en jämn spridning mellan de tre alternativen, där var för sig har högst procentuell andel av de tre. I aktiviteten dans finns även där en skillnad i form av att majoriteten, 80 procent av pojkarna och 60 procent av flickorna föredrar att undervisas tillsammans. 28 procent av flickorna har där valt att de ibland vill undervisas var för sig i aktiviteten. I Aktiviteten simning/bad har majoriteten av pojkarna valt att de vill undervisas tillsammans, medan 42 procent av flickorna, medan var för sig har fått 36 procent och ibland 22 procent, alltså en jämnare spridning mellan alternativen.

5.6 Fördelar eleverna ser med sam- respektive särundervisning

Nedan redovisas sex kategorier, uppdelade beroende på kön och undervisningsform. Inom varje kategori redovisas vilka fördelar de ser med sam- respektive särundervisning.

De pojkar som föredrar tillsammans:

Den fördel övervägande antal av i eleverna i denna kategori ser med att flickor och pojkar undervisas tillsammans är att det blir roligare om flickorna är med. Flera nämner även att det är bra för sammanhållningen och gemenskapen. Ett par pojkar tar på olika vis upp att de känner sig starkare och där en pojke skriver: ”Lättare att göra mål man känner sig starkare”(enkät, pojke). Ett par pojkar nämner även att man kan ”titta” på flickorna om flickor och pojkar undervisas tillsammans. Flera i kategorin skriver att de fördelar de ser med att undervisas var för sig är även där att det kan bli roligare men beroende på att de kan ta i mer och vara tuffare.

De pojkar som föredrar var för sig:

De elever som ingår i denna kategori har inte angett några gemensamma fördelar med att flickor och pojkar undervisas tillsammans. De fördelar flertalet tar upp med att undervisas var för sig är att det blir jämnare vad det gäller nivån.

De pojkar som föredrar ibland:

Flertalet elever i denna kategori anser att det sociala gynnas när flickor och pojkar undervisas tillsammans. De skriver då t.ex. att de lär känna fler och att gemenskapen ökar.

Som fördelar var för sig tar övervägande antalet upp att det blir en jämnare nivå på lektionerna om pojkar och flickor delas upp var för sig.

De flickor som föredrar tillsammans:

I denna kategori är det ordet roligare som återkommer som fördel för att undervisas tillsammans hos majoriteten av eleverna. Den sociala biten är också ett argument hos flera av flickorna i kategorin. Flera nämner att samarbetet och gemenskapen i klassen gynnas ”man lär sig av varandra och det är bra att samarbeta pojkar och flickor tillsammans” (enkät, flicka). Ett par flickor skriver också att det blir mer kamp under lektionerna och ett par flickor nämner även att tempot höjs. Här finns inget specifikt som flertalet av flickorna påpekar som fördel för att undervisas var för sig. Ett par av flickorna tar upp att det ibland kan vara roligare att vara för sig själva, men även att det är fler flickor som är med om man har det uppdelat mellan flickor och pojkar. Ett par skriver även att flickor och pojkar är bra på olika saker och att det på så vis skulle kunna vara bra.

De flickor som föredrar var för sig:

I Denna kategori ser flera att det kan vara roligare att vara tillsammans pojkar och flickor. Flera skriver också att de ger mer på så vis att de kämpar mer. Vad det gäller att undervisas var för sig är det flertalet elever som har svarat med liknande svar. Ett ord som återkommer är ”våga”. Flickorna nämner att de vågar mer när inte pojkarna är med. Några skriver att de då kan visa vad de kan utan att känna sig dåliga och att det då inte blir så pinsamt. Ett par flickor nämner också att det blir mindre tävling på lektionerna.

De flickor som föredrar ibland:

Det finns inga fördelar som flertalet av eleverna tar upp. Däremot nämner flera att det gynnar det sociala, som gemenskap och sammanhållning samt att det är roligare. Som fördel att undervisas var för sig anser flera att det blir jämnare och/eller att de vågar tar för sig mer. Ett par skriver att pojkarna är hårdare och att de är bättre i idrott och andra att det då går att anpassa mer till flickor och pojkar.

5.7 Fysisk Aktivitetsgrad på fritiden

Tabell 6 . Elevernas aktivitetsgrad i form av antal gånger de tränar på fritiden någon aktivitet under minst 30 minuter att de blir svettiga och andfådda (%).

(n=158)	
Aldrig	8
Någon gång i månaden	12
1 gång i veckan	14
2 gånger i veckan	12
3 gånger i veckan	16
4 gånger i veckan	17
5 gånger eller fler i veckan	21

Materialet i tabell 6 dikomatiserades så nära medianen som möjligt, för att på så vis få fram två olika kategorier, mindre fysiskt aktiva och mer fysiskt aktiva.

Tabell 7. Jämförelse mellan elevernas aktivitetsgrad på fritiden samt vilken undervisningsform de föredrar. Angivet i enheten procent (%).

(n=156) P=0,129	Tillsammans	Var för sig	Ibland
Mindre fysiskt aktiv	44	28	28
Mer fysiskt aktiv	55	15	30

Tabell 7 åskådliggör ingen skillnad vad det gäller om elevers aktivitetsgrad, mindre fysiskt aktiv eller mer fysiskt aktiv, påverkar vilken undervisningsform de föredrar.

Tabell 8. Jämförelse mellan elevernas aktivitetsgrad på skola A respektive på skola B samt vilken undervisningsform de föredrar (%).

	Tillsammans		Var för sig		Ibland		p-värde
	Mindre	Mer	Mindre	Mer	Mindre	Mer	
Skola A (n=70)	18	38	61	27	21	35	0,017
Skola B (n=86)	66	69	0	6	34	25	0,221

I tabell 8 visas att det finns skillnad på vad eleverna på skola A väljer för undervisningsform beroende på om de är mindre eller mer fysiskt aktiva på fritiden. Av de mindre fysiskt aktiva eleverna föredrar majoriteten att undervisas flickor och pojkar var sig. Det är en jämnare fördelning mellan de tre alternativen för de elever som är mer fysiskt aktiva, där alternativet att flickor och pojkar undervisas tillsammans har fått flest svar av de tre alternativen. I tabellen kan ingen skillnad utläsas på Skola B vad det gäller om deras aktivitetsgrad på fritiden påverkar vilken undervisningsform de föredrar.

6 DISKUSSION

Nedan följer först en diskussion kring den teoretiska delen och resultaten som framkommit. Därefter följer en diskussion om metoden.

6.1 Resultatdiskussion

I undersökningen, vars syfte var att studera årskurs-nio elevers uppfattningar till sam- respektive särundervisning, visade det sig att samundervisning är den undervisningsform som störst andel av eleverna (n=160) föredrar, om de får välja. Detta kan kopplas till den internationella studien av Osborne, m.fl. (2002), där de påvisade att en stor del av eleverna föredrog samundervisning. Osborne, m.fl. (2002) och vår undersökning kan jämföras med Perssons undersökning från 1986 som Carli (1996) återger i tidskriften *Gymnastik och idrott*, där andra resultat framkom. I Perssons undersökning visade det sig att 67 procent av eleverna ville ha en variation av både sam- och särundervisning och endast 14 procent av eleverna föredrog undervisning tillsammans. Perssons undersökning skiljer sig från vår undersökning, där det visades att undervisningsformen ibland tillsammans och ibland var för sig endast hade näst högst procentuella andel av elevernas svar. I studien av Hannon och Ratliffe (2007) framkom det att en variation av både sam- och särundervisning vore den optimala lösningen då det skulle gynna de flesta.

I vår studie påvisades en skillnad mellan vad eleverna på de olika skolorna valt för undervisningsform. Av eleverna på båda skolorna hade flest valt att de föredrar den undervisningsform de har idag. De var alltså i det stora nöjda med det de hade och känner till. Däremot de elever som undervisas genom samundervisning föredrar större del att behålla sin undervisningsform än de elever som har särundervisning.

Vidare i vår undersökning visades att eleverna, både pojkar och flickor föredrar samundervisning, men att den procentuella andelen är större för pojkar än för flickor. Detta resultat är intressant att jämföra med vad Carli (2004) kom fram till i sin avhandling, nämligen att flickor skulle föredra att undervisas var för sig. Vidare menar Carli (2004) att flickor borde få skifta mellan att undervisas tillsammans med pojkar och att endast undervisas tillsammans med flickor. Larsson, m.fl. (2005) påpekar att man borde diskutera hur samundervisningen kan bli bättre för både flickor och pojkar, istället för att föra en diskussion

om att ha särundervisning. Detta resonemang kan förstärkas med vår undersökning angående att eleverna föredrar samundervisning. Detta kan kopplas till Lpo 94, där det skrivs att eleverna ska ha rätt till inflytande i arbetsformer, arbetssätt och innehåll i undervisningen samt att deras inflytande ska öka med stigande ålder (Skolverket, 2006).

Vad gäller undervisningsform i olika aktiviteter framkom det i undersökningen att av nio olika aktiviteter var det endast i en aktivitet som eleverna ansåg skulle bedrivas genom särundervisning, nämligen styrketräning. I aktiviteten bollspel var den procentuella fördelningen mellan alternativen tillsammans och var för sig väldigt jämn. Osborne, m.fl. (2002) har i sin undersökning visat att elever i vissa aktiviteter tyckt att det varit bättre att delas upp, även om de i det stora hela föredrar att undervisas tillsammans (Osborne, m.fl. 2002). I tidigare forskning som hittats har det inte utförligt beskrivits i vilka aktiviteter eleverna föredrar sam- eller särundervisning. I vår studie har det visats att dans, orientering och lekar är de aktiviteter som eleverna tydligast vill undervisas tillsammans i, genom att en stor majoritet valt den undervisningsformen. Detta kan tyda på att undersökningen är trovärdig då det kan tänkas att eleverna anser att det är trevligast att dansa tillsammans samt att det i orientering och lekar spelar en mindre roll vilka man undervisas tillsammans med. Vi har alltså inte i någon större grad hittat någon forskning angående vilken undervisningsform elever föredrar i olika aktiviteter, däremot har vi hittat forskning om vilka aktiviteter som styr undervisningen vid samundervisning. Carli (2004) menar att det är pojkarnas intresse, och därmed fotboll och andra bollsporter som dominerar. Undervisningen är mer inriktad på tävling och de aktiviteter som flickor tycker om kommer i andra hand. Carli skriver vidare att detta kan bero på pojkarna säger ifrån om det undervisas i aktiviteter de inte tycker om, men även att många idrottslärare är manliga samt att en del lärare enligt Carli har svårt för att undervisa i typiskt ”flickiga” aktiviteter. Till skillnad från Carli har Larsson, m.fl. (2005) en annan åsikt. De är tveksamma till om flickor och pojkar vill ha särskilda aktiviteter beroende på kön.

I resultatet i denna studie åskådliggörs att det i tre aktiviteter finns en skillnad vilken undervisningsform flickor respektive pojkar föredrar, medan det i sex aktiviteter inte kan påvisas någon skillnad. I samtliga av de aktiviteterna har högre procentuell andel av flickorna än pojkarna valt alternativet tillsammans, det vill säga samundervisning. Detta kan jämföras med studien av Cleven och Hill (2005) där det visades att fler pojkar än flickor föredrar att undervisas tillsammans i de flesta aktiviteterna. I deras studie framkom att det i nio av tio

aktiviteter fanns en skillnad på så vis att högre procentuell andel pojkar än flickor föredrar samundervisning. Däremot skiljer sig de olika resultaten åt på så vis att det i Cleven och Hills studie fanns en skillnad i betydligt fler aktiviteter än vad som framkom i vår studie. Vidare i vår studie visades att det fanns skillnad vad pojkar och flickor väljer i aktiviteterna gymnastik/redskap, dans och simning/bad. Den enda aktivitet där det har hittats mer utförlig information angående vilken undervisningsform flickor respektive pojkar föredrar är i vattenaktiviteter. Cleven och Hill (2005) påvisar att i vattenaktiviteter finns en markant skillnad, då flickor mer än pojkar vill undervisas var för sig. Fortsättningsvis i vår studie kunde ingen skillnad visas vad gäller flickor och pojkars val av undervisningsform i aktiviteten bollspel. Hannon och Ratliffe (2007) kom i sin undersökning fram till att det hade gynnat flickorna att undervisas för sig själva i olika bollspel.

Då syftet var att undersöka elevers uppfattningar till sam- respektive särundervisning, är det intressant att se vilka fördelar eleverna ser med respektive undervisningsform. De pojkar och flickor som föredrar samundervisning förklarar fördelarna med den undervisningsformen genom att framhålla att lektionerna blir roligare och gemenskapen i klassen ökar. Detta kan kopplas till Meckbach (2004) där hon beskriver att det sociala tränas vid samundervisning. Vidare i vår undersökning visas att de pojkar som föredrar samundervisning ser även fördelar med särundervisning på så vis att nivån på lektionerna kan bli mer jämn. De flickor som valt samundervisning pekar inte på några generella nackdelar med att ha den undervisningsformen. Flickorna som föredrar särundervisning förklarar det med att fler flickor skulle delta och våga mer på lektionerna om de var uppdelade flickor och pojkar var för sig. Liknande skriver Carli (2004) att det skulle gagna flickorna om de fick ha undervisning flickor och pojkar var för sig genom att flickors aktivitetsgrad skulle öka. Vid samundervisning blir klimatet i en klass ofta hårdare. Flickor upplever att pojkar kan vara tuffa och hårda. I en klass som är uppdelad mellan könen kan nedtryckande kommentarer eleverna emellan lättare undvikas (Carli, 2004). Flickorna i vår studie tycker dock samtidigt att lektionerna skulle bli roligare om alla har undervisning tillsammans. I motsats till Carli (2004) ställer sig Wernersson (1995) frågande till om man vinner de fördelar de tycks tro med att ha särundervisning. Då menas att även om eleverna får bra självförtroende och en positiv bild av sitt kön går de miste om andra viktiga bitar i undervisningen genom att inte ha samundervisning. Det eleverna kan gå miste om vid särundervisning är det sociala och kunskapsmässiga utbytet flickor och pojkar har med varandra. Vidare menar Wernersson även att det kan finnas de flickor och pojkar som förlorar i att ha särundervisning.

Vid jämförelse mellan elevernas fysiska aktivitetsgrad på fritiden samt vilken undervisningsform de föredrar kunde ingen skillnad visas för båda skolorna. Däremot kan skillnad visas på skola A på så vis att högst procentuell andel av de elever som är mer fysiskt aktiva på fritiden föredrar att undervisas tillsammans medan högst procentuell andel av de elever som är mindre fysiskt aktiva på fritiden föredrar att undervisas var för sig. Ingen tidigare forskning har hittats av oss som visar på om detta blivit undersökt tidigare. Däremot kan det ses en koppling till Larsson och Redelius (2004) som visar på att de som är positiva till skolidrotten ofta är fysiskt aktiva på fritiden och de som är negativa till skolidrotten är mindre fysiskt aktiva på fritiden. De poängterar också att de elever som är positiva till skolidrotten får mer stöd och uppmuntran av lärarna.

6.2 Metoddiskussion

Användandet av metoden enkät var en väl fungerande metod utifrån syftet. Det gav en bredare istället för en djupare syn om vilka uppfattningar som fanns hos eleverna, vilket också var det tänkta före undersökningen. Det som skulle kunna ifrågasättas är om de som ingår i studiegruppen, vilket i detta fall elever i årskurs nio, svarar helt ärligt på frågorna, i detta fall är svårt att fastställa. Denscombe (1998) tar upp att enkäter "förlitar sig på skriftlig information som människor lämnar som svar på frågor ställda av forskaren" (Denscombe, 1998, s.108).

Något som även bör kommenteras är antalet flickor och pojkar som ingick i undersökningen. På skola B var antalet flickor och pojkar relativt jämnt, medan det på skola A fanns en skillnad då 49 stycken av de deltagande var flickor och 23 stycken var pojkar. Om och i så fall hur detta påverkade resultatet av undersökningen är dock svårt att säga något om. Vidare bör även bortfallet tas upp. På skola A fanns ett bortfall på 16 elever medan det på skola B endast var ett bortfall på 3 elever.

En del i metoden, som i efterhand möjligtvis kunde ha gjorts annorlunda, är valet av de skolor som ingick i undersökningen. Medvetet valdes två skolor ut, en som till största delen bedriver samundervisning och en som till största delen bedriver särundervisning, då tanken var att gruppen av elever med erfarenhet från de olika undervisningsformerna skulle vara ungefär lika stora. Istället skulle det kunna vara så att två skolor som bedriver både sam- och särundervisning i ungefär lika stor mängd valts ut, då eleverna på skolorna hade haft

erfarenhet från båda formerna av undervisning. Dock finns det frågetecken hos skribenterna med ovannämnda alternativ vad det gäller elevernas erfarenhet, vilken då hade blivit flickor och pojkar ibland tillsammans och ibland var för sig i ungefär lika stor mängd. Stor andel av de deltagande eleverna i undersökningen angav att de föredrar det alternativ för undervisningsform som idag bedrivs på deras skola. Om detta mönster även kan ses i en undersökning på skolor som har både sam- och särundervisning i ungefär lika stor mängd är svårt att förutse.

Vidare kan pilotstudien diskuteras. På grund av tidsplanen kunde inte någon större pilotstudie genomföras. Dock gjordes en mindre sådan med tre elever i ungefär samma åldersgrupp som undersökningsgruppen där inga oklarheter i enkäten framkom. När enkäten analyserades framkom otydligheter i en fråga. Detta kunde möjligtvis ha förhindrats genom att en större pilotstudie ägt rum. På grund av detta kunde inget resultat visas angående om eleverna anser att de får vara med och påverka undervisningsformen och i så fall på vilket sätt.

7 SLUTSATS

De flesta eleverna, både flickor och pojkar i undersökningen föredrar samundervisning som undervisningsform. Fler flickor än pojkar föredrar dock särundervisning. Vidare visades att de elever som undervisas flickor och pojkar var för sig föredrar undervisningsform beroende på deras fysiska aktivitetsgrad på fritiden. De som är mer fysiskt aktiva på fritiden föredrar i större utsträckning samundervisning än de som är mindre fysiskt aktiva på fritiden. I undersökningen framkom även att en del elever önskar att undervisas var för sig i vissa aktiviteter. Kanske borde frågan om i vilka aktiviteter eleverna önskar undervisas tillsammans eller var för sig i diskuteras mer än frågan om sam- och särundervisning.

8 FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING

Det kan vara intressant att göra en liknande undersökning fast då med elever som ibland har samundervisning och ibland särundervisning i ungefär lika stor mängd. Eleverna har då erfarenhet från båda undervisningsformerna. En annan intressant aspekt att undersöka är hur samundervisningens innehåll i ämnet idrott och hälsa enligt eleverna kan bli bättre, sett ur både flickors och pojkars ögon.

9 SAMMANFATTNING

Skolorna bedriver idag sin undervisning genom att flickor och pojkar antingen undervisas tillsammans, var för sig eller ibland tillsammans och ibland var för sig. Då det skrivs i Lpo 94 att eleverna skall ha rätt till inflytande på arbetssätt, innehåll och arbetsform i undervisningen är det av vikt att undersöka vad eleverna har för uppfattningar i frågan. Detta låg som grund för undersökningens genomförande, vars syfte var att se vilka uppfattningar som finns hos elever i årskurs nio angående sam- och särundervisning. De problempreciseringar som utgjorde undersökningen var vilken undervisningsform eleverna föredrar och om det finns någon skillnad vad flickor och pojkar tycker samt vilka fördelar eleverna ser med de olika undervisningsformerna. Vidare åsyftade problempreciseringen även att ta reda på vilken undervisningsform eleverna föredrar i olika aktiviteter samt om deras fysiska aktivitetsgrad på fritiden påverkar vilken undervisningsform de anser vara bäst lämpad. Problempreciseringen innefattade även om eleverna anser att de får vara med och bestämma vilken undervisningsform som ska bedrivas och i så fall på vilket sätt.

Undersökningen genomfördes på två olika skolor, en skola som till största del bedriver samundervisning och en som till största del bedriver särundervisning. I resultatet av undersökningen framkom att eleverna i störst utsträckning vill undervisas genom samundervisning. Detta resultat gäller både för flickor och för pojkar. Däremot finns en skillnad mellan flickor och pojkar på så vis att fler flickor än pojkar föredrar särundervisning. I resultatet visade det sig en större andel av eleverna föredrar den undervisningsform de har idag, däremot föredrar eleverna som undervisas genom samundervisning i högre utsträckning att behålla sin undervisningsform än de elever som undervisas genom särundervisning. I studien påvisades även att eleverna i de flesta aktiviteter föredrar att undervisas tillsammans, men att de i aktiviteten styrketräning föredrar att undervisas var för sig. Det framkom även en viss skillnad i vissa aktiviteter om vad pojkar och flickor väljer att föredra för undervisningsform. Vidare visades att de elever som undervisas flickor och pojkar var för sig föredrar undervisningsform beroende på deras fysiska aktivitetsgrad på fritiden. Av de elever som är mer fysiskt aktiva på fritiden föredrar högst procentuella andel att undervisas tillsammans medan av de elever som är mindre fysiskt aktiva på fritiden föredrar högst procentuella andel att undervisas var för sig. Detta gäller dock inte de elever som idag undervisas genom samundervisning, där inga samband kan ses mellan fysisk aktivitetsgrad på fritiden och vilken undervisningsform de föredrar.

REFERENSLISTA

Annerstedt, C m.fl. (2001). *Idrottsundervisning – ämnet idrott och hälsas didaktik*. Göteborg: Multicare Förlag AB. ISBN: 91-971398-8-2

Aronsson, Å. (1999), *SPSS en introduktion till basmodulen*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-01129-6

Carli, B. (1990). *Idrott tillsammans – på samma villkor? Flickors situation i skolans idrottsundervisning*. C-uppsats i pedagogik, Institutionen för psykologi och pedagogik högskolan i Örebro.

Carli, B. (1995). *Myt & verklighet: Könsperspektiv på ämnet idrott och hälsa: tema: klassens sammansättning*. Tidskrift i gymnastik och idrott 1995, häfte 7, sida 26-35

Carli, B. (1996). *Några kvinnliga synpunkter på jämställdhet, undervisningsgrupper, betygsättning*. Tidskrift i gymnastik & idrott 1996, häfte 9, sida 38-42

Carli, B. (2004). *The Making and Breaking of a Female Culture: The history of Swedish Physical Education 'in a Different Voice'*. Göteborg. ISBN:91-7346-480-5

Cleven, B. och Hill, G. (2005). *A Comparison of 9th Grade Male and Female Physical Education Activities Preferences and Support for Coeducational Groupings* [www]. Hämtat från <<http://web.ebscohost.com/ehost/delivery?vid=5&hid=108&sid=a5f2863c-4dd6-472b>>. Publicerat 2005. Hämtat 25 april 2008.

Denscombe, M. (1998). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-01280-2

Engström, L-M. och Redelius, K. (2002). *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS. ISBN: 91-7656-528-9

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (2002), Vetenskapsrådet. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Hannon, J. och Ratcliffe, T. (2007). *Opportunities to Participate and Teacher Interactions in Coed versus Single-Gender Physical Education Settings* [www]. Hämtat från <<http://web.ebscohost.com/ehost/delivery?vid=15&hid=120&sid=4e28292c-3ce2-493>>.

Publicerat 2007. Hämtat 25 april 2008.

Larsson, H., Fagrell, B. och Redelius, K. (2005). *Kön – idrott – skola* [www]. Hämtat från <http://www.idrottsforum.org/articles/larsson/larsson_fagrell_redelius/larsson_fagrell_...>.

Publicerat 14 december 2005. Hämtat 26 mars 2008.

Larsson, H. och Redelius, K. (2004). *Mellan nytta och nöje – Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm. ISSN: 1652-2869

Lilla engelska ordboken (1987). Stockholm: Norstedts Tryckeri. ISBN: 91-24-34838-4

Lööv, K. (2004). *Bollspel, bollspel, bollspel...: vart tog gymnastiken vägen?* Intervju med Barbro Carli som skrivit avhandlingen *The making and breaking of a female culture: the history of Swedish physical education 'I a different voice'*. Tidskrift Skolledaren, häfte 7/8 sida 4-7. ISSN 0037-6515

Meckbach, J. (2004). "Ett ämne i förändring- eller är allt sig likt?" I Larsson, Håkan och Redelius, Karin (Red). *Mellan nytta och nöje – Bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm. ISSN: 1652-2869

Osborne, K., Bauer, A. och Sutliff, M. (2002). *Middle School Students' Perceptions of Coed versus Non-Coed Physical Education* [www]. Hämtat från <<http://web.ebscohost.com/ehost/delivery?vid=32&hid=105&sid=4e28292c-3ce2-493>>.

Publicerat 2002. Hämtat 25 april 2008

Sandahl, B. (2005). *Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolans idrottsundervisning 1969-2002*. Falun: ScandBook AB.

SAOL13 (2006), *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket* (13:e uppl.): Norstedts Ordbok

Wernersson, I. (1995). *Undervisning för flickor – undervisning för pojkar ...eller... undervisning för flickor och pojkar?.* Institutionen för pedagogik, Göteborgs Universitet.

Läroplan för grundskolan Lgr 62. Kungliga skolöverstyrelsen.

Läroplan för grundskolan Lgr 69. Svenska Utbildningsförlaget Liber AB.

Läroplan för grundskolan Lgr 80. Svenska utbildningsförlaget Liber AB.

Skolverket. (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94.* [www]. Hämtat från <http://www.skolverket.se>. Hämtat 14 maj 2008.

Svenska skrivregler (2002), Svenska språknämnden. Stockholm: Liber

BILAGA 1

Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter från lärarutbildningen på Högskolan i Kristianstad som skriver ett examensarbete på c-nivå. Syftet med vårt examensarbete är att undersöka vilka uppfattningar ni elever i årskurs 9 har om att flickor och pojkar har ämnet Idrott och Hälsa tillsammans eller uppdelade var för sig. Detta är ett aktuellt ämne som diskuteras och eftersom ni elever idag ska kunna ha inflytande över er undervisning i skolan, är det intressant att ta reda på era uppfattningar i frågan. Undersökningen kommer att ske genom en enkät och du som väljer att besvara enkäten är anonym. Insamlad material kommer inte att användas för något annat syfte än för forskning. Vi kommer att sammanställa och analysera enkäten för att sedan föra statistik för att eventuellt kunna dra slutsatser och kopplingar. Det är helt frivilligt att delta i undersökningen.

Ja, jag ställer upp och besvarar enkäten

Nej, jag avstår från att besvara enkäten

Namn: _____

Tack på förhand.
Fanny Salomonsson
Lina Carlström

BILAGA 2

Enkätundersökning i årskurs 9

Sätt kryss i de svarsalternativ som bäst överensstämmer med dina åsikter. Kryssa endast för ett alternativ, utom på den fråga där det anges att du kan kryssa för flera alternativ.

Jag är: pojke flicka

1. Vilken undervisningsform har du i årskurs 9 i ämnet idrott och hälsa?

- Flickor och pojkar undervisas tillsammans i stort sett alla lektioner.
- Flickor och pojkar undervisas var för sig i stort sett alla lektioner.

2. Vilken undervisningsform i idrott och hälsa har Du haft mest av i år 6-8?

- Flickor och pojkar alltid tillsammans.
- Flickor och pojkar alltid var för sig.
- Ibland flickor och pojkar tillsammans och ibland flickor och pojkar uppdelade var för sig i ungefär lika stor mängd.

3. Om Du fick välja mellan följande alternativ på idrottslektionerna, vad skulle Du då välja?

- Flickor och pojkar tillsammans i stort sett alla lektioner.
- Flickor och pojkar var för sig i stort sett alla lektioner.
- Ibland flickor och pojkar tillsammans och ibland flickor och pojkar uppdelade var för sig i ungefär lika stor mängd.

4. Anser Du att det finns någon/några fördelar med att flickor och pojkar undervisas tillsammans i ämnet idrott och hälsa? Vilken/vilka?

5. Anser Du att det finns någon/några fördelar med att flickor och pojkar har undervisning var för sig i ämnet idrott och hälsa? Vilken/vilka?

6. Anser Du att ni elever får vara med och påverka undervisningsformen i ämnet idrott och hälsa gällande om ni ska ha undervisning flickor och pojkar tillsammans eller flickor och pojkar uppdelade var för sig?

- Vi får aldrig vara med och bestämma
- Ibland får vi vara med och bestämma
- Vi får alltid vara med och bestämma
- Vet inte

Du som svarade aldrig eller vet inte i föregående fråga fortsätter till fråga 8.

7. På vilket sätt anser Du att ni elever ibland eller alltid får vara med och bestämma undervisningsform i ämnet idrott och hälsa?

8. Hur skulle Du vilja att undervisningen var upplagd i följande aktiviteter?

	Tjejer och killar <u>alltid</u> tillsammans	tjejer och killar <u>alltid</u> var för sig	Ibland tillsammans och ibland var för sig
Bollspel	☐	☐	☐
Gymnastik/redskap	☐	☐	☐
Friidrott	☐	☐	☐
Dans	☐	☐	☐
Styrka	☐	☐	☐
Simning/bad	☐	☐	☐
Lekar	☐	☐	☐
Kondition	☐	☐	☐
Orientering	☐	☐	☐

9. Hur ofta tränar Du minst en halvtimme per gång någon form av fysisk aktivitet så Du blir andfådd och svettig på fritiden?

- aldrig
- Någon gång i månaden
- 1 gång i veckan
- 2 gånger i veckan
- 3 gånger i veckan
- 4 gånger i veckan
- 5 eller fler gånger i veckan

10. Om Du tränar minst en halvtimme i veckan någon form av fysisk aktivitet då du blir svettig och andfådd på fritiden, vilken eller vilka aktiviteter utövar Du då? (Får kryssa flera alternativ)

- Bollsport
- Dans
- Ridning
- Kampsport
- Gymnastik/aerobics
- Friidrott
- Orientering/löpning
- Annat vad: _____

/Tack för Din medverkan!

Fanny Salomonsson och Lina Carlström

